

Utredning av donationsvilja

Då en person avlider på ett sådant sätt att organdonation är möjlig är det hälso- och sjukvårdens skyldighet att utreda den avlidnes inställning till donation. För organdonation barn, se även kap 13. Utredning av donationsvilja utgår från **Lag (1995:831) om Transplantation mm**. Socialstyrelsen har även skrivit ett stöddokument - [Donationsutredning](#). Utredning av donationsvilja ska journalföras i patientjournalen och beslut dokumenteras även på formulär i kap 11: "[Journalhandling för donationsgrepp på avlidna](#)"

Känd vilja

Varje människa har rätt att själv bestämma om hen vill donera organ och vävnader. Det är den avlidnes inställning till donation som alltid bestämmer om ingreppet får utföras eller inte. Det är viktigt att de ställningstaganden som den avlidne har gjort under sin livstid respekteras efter döden och anhöriga har ingen laglig rätt att ändra på den avlidnes beslut. **Det är alltid den sista viljeytringen som gäller oavsett hur den har uttryckts.**

Det finns olika sätt att uttrycka sin vilja/inställning till donation:

- Muntligt till närstående
- Skriftligt – donationskort eller digitalt
- Registrera i Donationsregistret

Villkor för medgivandet

Det finns en möjlighet att välja donation enbart för transplantation alternativt donation för transplantation och annat medicinskt ändamål, se kap 11.

Den avlidne kan ha villkorat sitt medgivande genom att undanta vissa organ eller vävnader.

Donationsregistret

I samband med utredning av donationsviljan gör transplantationskoordinatören en sökning i Donationsregistret:

1. efter det att det fastställts att personen avlidit, vilket ska vara dokumenterat i patientjournalen, eller
2. efter det att ställningstagande gjorts om att inte inleda eller fortsätta livsuppehållande behandling, vilket ska vara dokumenterat i patientjournalen. Ställningstagandet ska vara gjort av en legitimerad läkare i samråd med en annan legitimerad läkare.

[Förordning \(2018:307\) om donationsregister hos Socialstyrelsen](#)

Tolka den avlidnes vilja

Om donationsviljan inte är känd kan närstående tolka att donationsingreppet skulle vara i överensstämmelse med den avlidnes inställning – d.v.s. tolkar den avlidne som positiv till donation. Närstående kan även tolka att ett donationsingrepp skulle strida mot den avlidnes inställning – d.v.s. tolkar den avlidne som negativ till donation.

Okänd vilja

Om det förblir oklart angående den döendes/avlidnes inställning till donation informeras närstående om att de inte aktivt behöver tolka viljan utan **Lag 1995:831 om Transplantation mm utgår från att den avlidne var positiv till donation**, såvida det inte finns anledning att anta att ingreppet strider mot hens vilja eller närstående motsätter sig detta.

Vid okänd vilja informeras närstående om rätten att förbjuda donationsingreppet s.k. **vetorätt**.

Villkor för medgivandet

Vid okänd vilja har närstående rätt/möjlighet att motsätta sig donation av vissa organ och/eller annat medicinskt ändamål.

Betänketid

Vid okänd vilja har de närstående rätt till "skälig" betänketid d.v.s. tid att samråda och förstå situationen samt vad donation innebär. Hur lång tid detta är får avgöras från fall till fall.

Enligt [Lag \(1987:269\) om kriterier för bestämmande av människans död](#) ska ingreppet starta inom 24 timmar från det att personen är dödförklarad om inte synnerliga skäl föreligger.

Närstående

Med begreppet närstående avses i första hand familjen eller andra nära anhöriga. Vanligtvis finns det uppgifter i patientens journal om vilka personer som ingår i kretsen av närstående. Läs mer om "[Närståendebegreppet](#)" hos Socialstyrelsen.

[Lag \(1995:831\) om transplantation mm](#) anger att de närstående måste underrättas om donationsingreppet. Enligt lagen räcker det att någon som stått den avlidne nära informeras.

Om det inte är möjligt att nå närstående inom den tid som står till buds får donationsingreppet inte utföras.

Om de närstående är oense

Om donationsviljan inte är känd och de närstående är oense om patientens donationsvilja får donationsingreppet inte genomföras. De närstående har själva ansvaret för hur samrådet och diskussionen sker men läkare och sjuksköterska bör finnas med som stöd i dessa diskussioner. Läkaren har dock ingen skyldighet att aktivt tillfråga varje tänkbar närstående.

Om närstående saknas

Enligt Socialstyrelsens stöddokument – [Donationsutredning](#), finns det inget förbud mot donation från en avlidne som helt saknar närstående, om man kan anse det fullständigt utrett att det saknas personer som stått den avlidne nära. Hur eftersökningen av närstående har gjorts ska dokumenteras i journaltext.

Utländska medborgare

Om den avlidne är utländsk medborgare gäller samma regler som för en svensk medborgare.

En del länder har register som motsvarar vårt donationsregister och transplantationskoordinatören kan vara behjälplig för sökning i dessa register.

När organdonation inte är aktuellt

När patienten är dödförklarad och det inte är aktuellt med organdonation skall all intensivvårdsbehandling snarast avslutas enligt [SOSFS 2005:10](#)